

Стаття 23. Відстрочка від призову на військову службу під час мобілізації

1. Не підлягають призову на військову службу під час мобілізації військовозобов'язані:

1) заброньовані на період мобілізації та на воєнний час за органами державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, а також за підприємствами, установами і організаціями в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, і перебувають на спеціальному військовому обліку;

2) визнані в установленому порядку особами з інвалідністю або відповідно до висновку військово-лікарської комісії тимчасово непридатними до військової служби за станом здоров'я на термін 6-12 місяців (з наступним проходженням військово-лікарської комісії);

3) жінки та чоловіки, на утриманні яких перебувають троє і більше дітей віком до 18 років, крім тих, які мають заборгованість із сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму платежів за три місяці;

4) жінки та чоловіки, які мають дитину (дітей) віком до 18 років, якщо другий з батьків такої дитини (дітей) помер, позбавлений батьківських прав, визнаний зниклим безвісти або безвісно відсутнім, оголошений померлим, відбуває покарання у місцях позбавлення волі, а також коли особа самостійно виховує та утримує дитину за рішенням суду або запис про батька такої дитини в Книзі реєстрації народжень здійснений на підставі частини першої статті 135 Сімейного кодексу України;

5) жінки та чоловіки, опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі, які виховують дитину з інвалідністю віком до 18 років;

6) жінки та чоловіки, опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі, які виховують дитину, хвору на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, дитину, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, що підтверджується документом, виданим лікарсько-консультативною комісією закладу охорони здоров'я в порядку та за формою, встановленими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, але якій не встановлено інвалідність;

7) жінки та чоловіки, на утриманні яких перебуває повнолітня дитина, яка є особою з інвалідністю I чи II групи;

8) усиновлювачі, на утриманні яких перебуває дитина (діти), яка (які) до моменту усиновлення була (були) дитиною-сиротою (дітьми-сиротами) або дитиною (дітьми), позбавленою (позбавленими) батьківського піклування, віком до 18 років, опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі, на утриманні яких перебуває дитина-сирота (діти-сироти) або дитина (діти), позбавлена (позбавлені) батьківського піклування, віком до 18 років;

9) зайняті постійним доглядом за хворою дружиною (чоловіком), дитиною та/або своїми батьком чи матір'ю (батьком чи матір'ю дружини (чоловіка), якщо вона сама потребує постійного догляду за висновком медико-соціальної експертної комісії або лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я, або рішенням експертної команди з оцінювання повсякденного функціонування особи, померла (загинула), визнана зниклою безвісти або безвісно відсутньою, оголошена померлою, і батько чи мати дружини не має інших працездатних членів сім'ї, які зобов'язані та можуть здійснювати за ними догляд), які за висновком медико-соціальної експертної комісії або лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я, чи рішенням експертної команди з оцінювання повсякденного функціонування особи потребують постійного догляду;

{Пункт 9 частини першої статті 23 в редакції Закону № 4170-IX від 19.12.2024}

10) опікун особи, визнаної судом недієздатною;

11) які мають дружину (чоловіка) з числа осіб з інвалідністю I чи II групи;

12) які мають дружину (чоловіка) з числа осіб з інвалідністю III групи, встановленої внаслідок онкологічного захворювання, відсутності кінцівок (кінцівки), кистей рук (кисті руки), стоп ніг (стопа ноги), одного з парних органів, або за наявності у особи з інвалідністю III групи онкологічного захворювання, психічного розладу, церебрального паралічу або інших паралітичних синдромів;

13) які мають одного із своїх батьків з інвалідністю I чи II групи або одного з батьків дружини (чоловіка) з числа осіб з інвалідністю I чи II групи, за умови відсутності інших осіб, які не є військовозобов'язаними та відповідно до закону зобов'язані їх утримувати (крім випадків, якщо такі особи самі є особами з інвалідністю, потребують постійного догляду, перебувають під арештом (крім домашнього арешту), відбувають покарання у вигляді обмеження чи позбавлення волі). У разі відсутності невійськовозобов'язаних осіб здійснювати догляд за особою з інвалідністю I чи II групи може лише одна особа з числа військовозобов'язаних за вибором такої особи з інвалідністю;

14) члени сім'ї другого ступеня споріднення особи з інвалідністю I або II групи, зайняті постійним доглядом за нею (не більше одного та за умови відсутності членів сім'ї першого ступеня споріднення або якщо члени сім'ї першого ступеня споріднення самі потребують постійного догляду за висновком медико-соціальної експертної комісії або лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я, або рішенням експертної команди з оцінювання повсякденного функціонування особи). У разі відсутності членів сім'ї першого та другого ступеня споріднення норма цього пункту поширюється на членів сім'ї третього ступеня споріднення особи з інвалідністю I або II групи;

{Пункт 14 частини першої статті 23 в редакції Закону № 4170-IX від 19.12.2024}

15) жінки та чоловіки, які мають дитину (дітей) віком до 18 років і чоловіка (дружину), який (яка) проходить військову службу за одним із видів військової служби, визначених частиною шостою статті 2 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу";

16) керівники міністерств та їх заступники, керівники державних органів, органів державного управління, юрисдикція яких поширюється на всю територію України;

17) народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

18) судді, судді Конституційного Суду України, члени Вищої ради правосуддя, члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, керівник служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступник, дисциплінарні інспектори Вищої ради правосуддя;

19) Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;

20) Голова та інші члени Рахункової палати;

21) працівники органів військового управління (органів управління), військових частин (підрозділів) Міністерства оборони України, Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Управління державної охорони України, апарату Міністерства внутрішніх справ України та експерти установ експертної служби Міністерства внутрішніх справ України;

22) дипломатичні службовці, які займають дипломатичні посади, Міністерства закордонних справ України, а також особи, які мають дипломатичний ранг Надзвичайний і Повноважний Посол;

23) державні службовці, які готують висновки до проєктів нормативно-правових актів, проводять їх фахову, наукову, юридичну експертизу та/або експертизу прийнятих нормативно-правових актів, державні службовці, які безпосередньо виконують функції із забезпечення кібербезпеки, кіберзахисту та безпеки інформаційних технологій, роботи з розроблення програмного забезпечення, адміністрування баз даних, впровадження та підтримки новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в органах, що забезпечують діяльність Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України;

24) інші військовозобов'язані або окремі категорії громадян у передбачених законом випадках.

2. Особи з інвалідністю, а також особи, зазначені в пунктах 3-15 частини першої цієї статті, у зазначений період можуть бути прийняті на військову службу за контрактом.

3. Призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період не підлягають також:

1) здобувачі професійної, фахової передвищої та вищої освіти, які навчаються за денною або дуальною формою здобуття освіти і здобувають рівень освіти, що є вищим за раніше здобутий рівень освіти у послідовності, визначеній частиною другою статті 10 Закону України "Про освіту", а також докторанти та особи, зараховані на навчання до інтернатури;

{Пункт 1 частини третьої статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4574-IX від 21.08.2025}

2) наукові і науково-педагогічні працівники закладів вищої та фахової передвищої освіти, наукових установ та організацій, які мають науковий ступінь, і педагогічні працівники закладів фахової передвищої освіти, професійної освіти, закладів загальної середньої освіти, за умови що вони працюють відповідно у закладах вищої чи фахової передвищої освіти, наукових установах та організаціях, закладах професійної чи загальної середньої освіти за основним місцем роботи не менш як на 0,75 ставки;

{Пункт 2 частини третьої статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4574-IX від 21.08.2025}

3) жінки та чоловіки, чий близький родич (чоловік, дружина, син, донька, батько, мати або рідний (повнорідний, неповнорідний) брат чи сестра) загинули або пропали безвісти під час проведення антитерористичної операції з числа:

{Абзац перший пункту 3 частини третьої статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3916-IX від 21.08.2024}

військовослужбовців або працівників утворених відповідно до законів України військових формувань, що захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, які загинули або пропали безвісти під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення;

працівників підприємств, установ, організацій, які залучалися до забезпечення проведення антитерористичної операції та загинули або пропали безвісти під час забезпечення проведення антитерористичної операції безпосередньо в районах та у період її проведення;

осіб, які загинули або пропали безвісти під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, за умови що в подальшому такі добровольчі формування були включені до складу утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів;

осіб, які загинули або пропали безвісти під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах її проведення у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, але в подальшому такі добровольчі формування не були включені до складу утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів і виконували завдання антитерористичної операції у взаємодії з утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами;

4) жінки та чоловіки, чий близький родич (чоловік, дружина, син, донька, батько, мати або рідний (повнорідний, неповнорідний) брат чи сестра) загинули або зникли безвісти за особливих обставин під час здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях,

а також під час забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України під час дії воєнного стану;

{Пункт 4 частини третьої статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3916-IX від 21.08.2024; в редакції Закону № 4062-IX від 20.11.2024}

5) члени сімей (чоловік, дружина, син, донька, батько, мати, рідний (повнорідний, неповнорідний) брат чи сестра) осіб, яким посмертно присвоєно звання Герой України за громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння Українському народові, виявлені під час Революції Гідності (листопад 2013 року - лютий 2014 року);

{Пункт 5 частини третьої статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3916-IX від 21.08.2024}

6) особи, стосовно яких у визначеному законом порядку встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України. Такі особи можуть бути призвані на військову службу за їх згодою.

{Частина третю статті 23 доповнено пунктом 6 згідно із Законом № 4062-IX від 20.11.2024}

4. Особи, зазначені у пунктах 1-5 частини третьої цієї статті, у зазначений період можуть бути прийняті на військову службу за контрактом.

5. Не підлягають призову на військову службу під час мобілізації до досягнення 25-річного віку військовозобов'язані, які пройшли базову військову службу. Такі особи у зазначений період можуть бути призвані на військову службу за їх згодою.

{Частина п'ята статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4826-IX від 25.03.2026}

6. Не підлягають призову на військову службу під час мобілізації військовозобов'язані з числа громадян, які проходили військову службу та були звільнені зі служби у запас у зв'язку із звільненням з полону. Такі особи можуть бути призвані на військову службу за їх згодою.

7. Не підлягають призову на військову службу під час мобілізації протягом 12 місяців з дня звільнення з військової служби військовозобов'язані та резервісти, які під час дії воєнного стану були прийняті на військову службу за контрактом строком на один рік з числа громадян віком від 18 до 25 років та звільнені з військової служби на підставах, визначених підпунктом "а" пункту 2, підпунктом "ж" пункту 3 частини п'ятої статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу". Такі особи в зазначений період можуть бути призвані на військову службу за їх згодою.

{Статтю 23 доповнено новою частиною згідно із Законом № 4782-IX від 11.02.2026}

8. Перевірка підстав щодо надання військовозобов'язаним відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації та її оформлення здійснюється територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки.

9. Відстрочка від призову на військову службу під час мобілізації може оформлюватися за допомогою Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів на підставі даних, отриманих з інших державних реєстрів або баз даних, які підтверджують, що військовозобов'язаний має право на одну з вищезазначених відстрочок. Порядок оформлення відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації за допомогою цього реєстру визначається Кабінетом Міністрів України.

10. Єдиним державним реєстром призовників, військовозобов'язаних та резервістів забезпечується неможливість надання відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації більше ніж одному військовозобов'язаному з підстав, зазначених у пунктах 9-14 частини першої цієї статті.

{Стаття 23 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1575-VII від 03.07.2014, № 1614-VII від 25.07.2014, № 259-VIII від 18.03.2015, № 277-VIII від 07.04.2015, № 339-VIII від 21.04.2015, № 413-VIII від 14.05.2015, № 570-VIII від 01.07.2015, № 1387-VIII від 31.05.2016, № 2226-VIII від 06.12.2017, № 2745-VIII від 06.06.2019, № 1357-IX від 30.03.2021, № 2122-IX від 15.03.2022, № 2169-IX від 01.04.2022, № 2196-IX від 14.04.2022, № 2491-IX від 29.07.2022, № 2732-IX від 04.11.2022, № 3161-IX від 28.06.2023, № 3441-IX від 08.11.2023; в редакції Закону № 3633-IX від 11.04.2024}